

Էդգար Պողոսյան

Երևան քաղաքի Շենգավիթ փառչական շրջանի դատախազի տեղակալ

ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ՄԵՂԱԴԻԱՆՔԻ ՓՈՓՈԽՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՆՈՐ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍՊԻՔԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ¹

Համառոտագիր

Հոդվածը նվիրված է Հայաստանի Հանրապետությունում նախկին և գործող քրեական դատավարության օրենսգրքերով սահմանված՝ դատարանի կողմից մեղադրանքը փոխելու ընթացակարգերին և քննարկման առարկա է դարձնում դրանց բացասական և դրական կողմերը՝ ենթարկելով համեմատական վերլուծության:

Հոդվածի շրջանակներում վեր են հանվել անձին ներկայացված մեղադրանքը դատարանի կողմից վատթարացնող հետևանքով փոխելու քրեադատավարական նոր ինստիտուտի վերաբերյալ տարբերվող մոտեցումները, ինստիտուտի հարաբերակցությունը մրցակցության սկզբունքի և դատարանի արդարադատության ֆունկցիայի հետ՝ անդրադարձ կատարելով նաև դրա բացակայության հետևանքներին արդարադատություն իրականացնող մարմնի լիազորությունների շրջանակներում:

Ընդունելով դատարանի կողմից մեղադրանքի իրավական գնահատականը, այդ թվում՝ անձի համար ծանրացնող հետևանքով փոխելու լիազորության կարևորությունն ու ժամանակի ընթացքում առաջացած անհրաժեշտությունը՝ աշխատանքում քննարկվել է այն իրացնելու դատավարական ընթացակարգը, ամրագրման եղանակը և հիմնավորվել դրանում որոշակի շտկում կատարելու անհրաժեշտությունը, որի հիման վրա հեղինակն առաջարկել է փոփոխություն կատարել ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 344-րդ հոդվածում:

Հիմնաբառեր - դատական քննության սահմաններ, մեղադրանք, մեղադրանքի փաստական և իրավական կողմեր, մրցակցություն, մեղադրանք փոխել, վերդիկտ:

Ներածություն

Դատական քննության սահմանները դատական վարույթի այն ուրվագիծն են, որոնցով սահմանափակված է վարույթն իրականացնող դատարանը ողջ դա-

¹ Հոդվածը ներկայացվել է 10.02.2024 թ., գրախոսվել է 25.03.2024 թ.:

տաքննության ընթացքում: Դրանք կանխորոշում են գործի հետագա քննությունը՝ այն կապելով մեղադրյալի կարգավիճակում գտնվող անձի և նրան ներկայացված մեղադրանքի հետ:

Դատական քննության սահմանները դատական վարույթի կարևորագույն ընդհանուր պայման են: Դրանք ուրվագծում են դատարանի կողմից քրեական գործի քննության և դրա արդյունքում կայացվելիք դատավճռի սահմանները, որոնք, իրենց հերթին, կանխորոշվում են մեղադրյալին մինչդատական վարույթի ընթացքում ներկայացված մեղադրանքով, դատախազի կողմից հաստատված մեղադրական եզրակացությամբ և դատական քննության ընթացքում դատախազի պաշտպանած մեղադրանքով²:

Դատական քննության սահմանների հետ սերտ առնչություն ունի վարույթն իրականացնող դատարանի կողմից մեղադրանքը փոխելու ընթացակարգը, և սույն հոդվածի քննարկման առարկա է նշված ընթացակարգով մեղադրանքը փոխելու առանձնահատկությունները, ինչպես նաև դրա դրական և բացասական կողմերը:

Աշխատանքի շրջանակներում կատարված վերլուծությամբ հեղինակի կողմից խնդիր է դրվել պարզել չ՛քրեական դատավարության օրենսգրքի 276-րդ հոդվածի շրջանակներում ներառված յուրօրինակ նոր ինստիտուտ հանդիսացող դատարանի կողմից մեղադրանքի իրավական գնահատականն առավել ծանրով փոխելու հարաբերակցությունը մրցակցության սկզբունքի հետ:

Դատական քննության սահմանների ընդհանուր պայմանները

Չ՛քրեական դատավարության օրենսգրքի «այսուհետ նաև՝ Օրենսգիրք» 276-րդ հոդվածով սահմանված է, որ առաջին ատյանի դատարանում վարույթն իրականացվում է միայն մեղադրյալի նկատմամբ և միայն նրան ներկայացված մեղադրանքով:

Չ՛Սահմանադրության 63-րդ և Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների մասին եվրոպական կոնվենցիայի «այսուհետ նաև՝ Կոնվենցիա» 6-րդ հոդվածներն ամրագրում և երաշխավորում են անձի՝ իր վերաբերյալ գործի արդար դատաքննության իրավունքը: Չ՛Սահմանադրության 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուր ոք ունի անկախ և անաչառ դատարանի կողմից իր գործի արդարացի, հրապարակային և ողջամիտ ժամկետում քննության իրավունք»: Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուր ոք, երբ որոշվում են նրա քաղաքացիական իրավունքներն ու պաշտականությունները կամ նրան ներկայացված ցանկացած քրեական մեղադրանքի առնչությամբ, ունի օրենքի հիման վրա ստեղծված անկախ ու անաչառ դատարանի կողմից ողջամիտ ժամկետում արդարացի և հրապարակային դատաքննության իրավունք (...):»:

² St' u Бравилого Е. А., Пределы судебного разбирательства: дисс. канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2004, էջ 154.

Գողերի գործով³ անդրադառնալով Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով երաշխավորված իրավունքին՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը «այսուհետ նաև՝ Եվրոպական դատարան» մատնանշել է, որ «6-րդ հոդվածով ամրագրված են առանձին իրավունքներ, որոնք, սակայն, քիչում են նույն հիմնարար գաղափարից և համակցության մեջ վերցրած՝ կազմում են մեկ միասնական իրավունք, որն առանձին եզրույթով հասակ սահմանված չէ»:

Մեջբերված սահմանադրական և կոնվենցիոն նորմերի ու Եվրոպական դատարանի դիրքորոշման լույսի ներքո կարելի է արձանագրել, որ արդար դատաքննության իրավունքի գաղափարի անկյունաքարային հիմքում ընկած է անձը, որի վերաբերյալ քննություն է իրականացվում, և մեղադրանքը, որը նրան ներկայացված է:

Առաջին ատյանի դատարանում գործերի քննության սահմանները կանխորոշող այս երկու առանցքային միավորները սերտորեն կապված և արտացոլված են արդար դատաքննության իրավունքը երաշխավորող ինչպես սահմանադրական, այնպես էլ կոնվենցիոն նորմերում: Նշված սահմանների անցումը, այսինքն՝ գործի քննության ընթացքում տվյալ գործով մեղադրյալի և վերջինիս ներկայացված մեղադրանքի փաստակազմի շրջանակներից դուրս գալը, մեծ հավանականությամբ, կհանգեցնի արդար դատաքննության իրավունքի խախտման:

Դատական քննության սահմանները կանխորոշում են քրեական գործով դատական հետազոտման առարկան, որի սահմաններից դուրս դատարանն այդ գործով արդարադատություն չի իրականացնում: Դրանք քրեական գործով դատական հետազոտման ծավալն են, որոնց շրջանակներում է միայն դատարանը գործի քննության արդյունքում որոշում մեղադրյալի մեղավորությունը կամ անմեղությունը⁴:

Այսպիսով, դատական քննության սահմաններն այն իրավական շրջանակներն են, որոնցով իրականացվում է տվյալ գործով արդարադատությունը: Գործը քննող դատարանը սահմանափակված է մեղադրանքի կողմից դատարան ներկայացված փաստակազմով, և դրանից դուրս գալը ողջամտորեն կարող է հանգեցնել արդար դատաքննության իրավունքի առնվազն ոտնահարման, ինչպես նաև Օրենսգրքով նախատեսված մրցակցության սկզբունքի խախտման: Ըստ այդմ, կարելի է փաստել, որ դատական քննության սահմանները պաշտպանության կողմին հնարավորություն են տալիս ունենալ մեղադրանքի փաստական և իրավական այն հատկանիշները, որոնց շրջանակներում կողմերը վիճելու են մրցակցային դատական վարույթի փուլում, իսկ դատարանն իրականացնելու է արդարադատություն, ճիշտ ընտրել պաշտպանական մարտավարություն՝ հնարավորություն ստանալով արդյունավետ իրացնել իր պաշտպանության իրավուն-

³ St' u Golder c. Royaume-Uni, 21 février 1975, էջ 29:

⁴ St' u Печников Н. П., Уголовный процесс (Особенная часть): конспект лекций. Тамбов: Изд-во Тамб. гос.техн. ун-та, 2005, էջ 113:

քը, կանխորոշելով առաջիկա դատական քննության ընթացքում հետազոտման օբյեկտը:

Գրականության մեջ առանձնացվում է դատական քննության սահմանների պատմական երեք մոդել.

1. ստատիկ (կոշտ, անփոփոխ) սահմանների մոդել (չի նախատեսում արդեն իսկ սկսված վարույթում մեղադրանքի փոփոխման հնարավորություն),
2. ազատ սահմանների մոդել (բնորոշվում է մեղադրանքի սահմանների բացակայությամբ. այն կարող է կամայական ընդարձակվել, փոփոխվել դատական քննության ընթացքում),
3. հարաբերական-փոփոխելի (հարաբերական-ազատ կամ հարաբերական կոշտ) սահմանների մոդել (մեղադրանքը կարող է փոփոխվել օրենքով խիստ սահմանափակված դեպքերում՝ որոշակի պայմանների և ամբաստանյալի իրավունքների պաշտպանության երաշխիքների պահպանմամբ)⁵:

Կարծում ենք, որ ՀՀ-ում գործող կարգավորումներն ամրագրում են դատական քննության սահմանների հարաբերական փոփոխելի մոդել, քանի որ Օրենսգրքի 276-րդ հոդվածը հնարավորություն է տալիս խիստ որոշակի կանոնների պահպանմամբ փոփոխել ներկայացված մեղադրանքը:

Դատական քննության սահմաններն առաջին աստիճանի դատարանում իրենց ամրագրումը ստանում են մեղադրական եզրակացությամբ, որը թե՛ մինչդատական վարույթի ընթացքում ձեռք բերված տվյալների ամփոփման և թե՛ գործի դատական քննության սահմանների որոշման համար ունի անփոխարինելի նշանակություն: Նման պայմաններում մինչդատական վարույթն իրականացնող մարմինը գործի քննության տվյալ փուլն ամփոփելիս պետք է կազմի նախաքննությունն, ըստ էության, «ներկայացնող» դատավարական ամփոփ փաստաթուղթ:

Ընդհանրացնելով վերոշարադրյալը՝ կարելի է եզրակացնել, որ կոնկրետ գործի շրջանակներում քրեական դատավարությունը ճանաչողական, տրամաբանորեն միմյանց հաջորդող դատավարական գործողությունների ամբողջություն է, և Օրենսդիրը վարույթն իրականացնող մարմինն օժտել է դատավարական այնպիսի առանձնահատուկ մեխանիզմներով, որ նախորդ փուլում թույլ տրված սխալների արդյունքում չտուժեն քրեական օրենքով նախատեսված արարք կատարած անձի շահերը:

Միևնույն ժամանակ, կարծում ենք, որ մեղադրանքը փոփոխելու գործիքակազմերը նախատեսվել են քրեական գործի շարունակական զարգացման վիճակում լինելու գաղափարի համատեքստում: Այդ տրամաբանությամբ, քրեադատավարական ճանապարհով ձեռք բերված փաստական նոր տվյալներ-

⁵ Стіу Хохряков М. А., Пределы судебного разбирательства уголовных дел в суде первой инстанции: законодательство, теория, практика. Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. М., 2013, էջ 16:

րով փոփոխվում կամ լրացվում են գործի քննության առարկա մեղադրանքի փաստակազմը, փոխկապակցված նաև մեղադրյալին մեղսագրվող արարքի իրավաբանական որակումը:

Ամփոփելով դատական քննության սահմանների վերաբերյալ ներկայացված ընդհանուր դիրքորոշումները՝ կարելի է առանձնացնել այդ ինստիտուտի ներքոնշյալ հատկանիշները.

1. դատական քննության սահմանները վերաբերում են դատարանում քննության ենթակա բոլոր քրեական գործերին, կանխորոշում են դատարանում գործի քննության և կայացվելիք դատական ակտի շրջանակները,
2. դատական քննության սահմաններն այն ուրվագիծն են, որոնց շրջանակներում դատարանն իրականացնում է արդարադատություն, և տվյալ գործով դրանցից դուրս արդարադատություն չի կարող իրականացվել,
3. դատական քննության սահմանները հնարավորություն են տալիս անձին ճիշտ ընտրել պաշտպանական մարտավարություն և արդյունավետ իրացնել իր պաշտպանության իրավունքը,
4. դատական քննության սահմանները կանխորոշվում են նախաքննության արդյունքներն ամփոփող, քննիչի կողմից կազմված և դատախազի կողմից հաստատված մեղադրական եզրակացությամբ,
5. դատարանում գործի ըստ էության քննության ընթացքում դատական քննության սահմանների փոփոխություն հնարավոր է դատարանի կամ դատախազի նախաձեռնությամբ՝ բացառապես քրեադատավարական օրենքով հստակ սահմանված կանոնների պահպանմամբ:

Դատարանի կողմից մեղադրանք փոխելու լիազորությունը և դրա հարաբերակցությունը մրցակցության սկզբունքի հետ

«Հ» քրեական դատավարության օրենսգրքի 21-րդ հոդվածով ամրագրված և երաշխավորված է կողմերի հավասարության և մրցակցության սկզբունքը, որի շրջանակներում Օրենսդիրը վարույթն իրականացնող դատարանին սահմանափակել է բացառապես մեղադրանքի հիմքում դրված փաստական կողմով՝ ստեղծելով մի իրադրություն, որ դատարանը, առանց մեղադրանքի կողմի դիրքորոշումը հաշվի առնելու պարտադիր պահանջի, պահպանելով դատավարական կարգը, կարող է մեղադրանքին տրված իրավական գնահատականը փոփոխության ենթարկել, այդ թվում՝ անձի իրավավիճակը ծանրացնող հետևանքով: Քննարկվող սկզբունքի իմաստով՝ դատավարությունն իրականացվում է մեղադրանքի և պաշտպանության կողմերի միջև առաջացած վեճի շրջանակներում մրցակցության սկզբունքի հիման վրա, որի էությունն այն է, որ մեղադրանքի կողմի գործառույթներն իրականացնող պետական մարմինները «քննիչ, դատախազ», գտնելով, որ անձը կատարել է քրեական օրենքի կոնկրետ հոդվածով նախատեսված արարք և իրավական վեճի մեջ մտնելով պաշտպանական կողմի

հետ, քրեական վարույթի նյութերն ուղարկում են դատարան՝ արդարադատության իրականացնող մարմնից ակնկալելով վեճի լուծում:

Օրենսդիրը ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 21-րդ հոդվածի ուժով մրցակցության սկզբունքից որպես բացառություն գնահատել է այնպիսի ինստիտուտներ, որոնք մեղադրյալի իրավավիճակի համար ունեն բարելավող նշանակություն «օրինակ՝ համաձայնեցման կամ արագացված վարույթներում մեղմ պատժի ակնկալիք», որոնց մեջ ներառված չէ դատարանի կողմից արարքին առավել ծանր իրավական գնահատական տալու դեպքը, ինչը, մեր կարծիքով, ևս քրեադատավարական մրցակցության սկզբունքին անհամապատասխան է կամ առնվազն բացառություն է դրանից, որի դեպքում դատարանը, ծանրացնելով մեղադրյալի իրավավիճակը, նրա համար ստեղծում է վատթարացնող իրադրություն:

Այս մոտեցման կողմնակիցների համոզմամբ՝ մրցակցության սկզբունքի տիրույթում բացարձակ չէ մեղադրող դատախազի կարծիքը «արարքին տրված իրավական գնահատական» մեղադրանքի իրավական կողմի վերաբերյալ, և այն անձի մեղավորության հարց քննարկող դատարանի համար չունի սահմանափակող նշանակություն:

Դատական վարույթի սահմանների, մրցակցության սկզբունքի և ըստ այդմ՝ մեղադրանքի փոփոխության վերաբերյալ արտասահմանյան փորձի ուսումնասիրությամբ կարելի է արձանագրել, որ անգլո-սաքսոնական քրեադատավարական օրենսդրությունը թույլ չի տալիս մեղադրանքի ամբողջական կամ էական փոփոխություն, ինչպես նաև մեղադրանքի փոփոխություն՝ մեղադրյալի վիճակը ծանրացնելու ուղղությամբ, մինևույն ժամանակ, ի շահ տուժողի և արդարադատության նախատեսված են կանոններ և միջոցներ, որոնք որոշակիորեն կոմպենսացնում են մեղադրանքի փոփոխության անհնարինությունը:

Մայրցամաքային քրեադատավարական օրենսդրության շրջանակներում այս նպատակների համար առկա են ընթացակարգեր, որոնք չեն բացառում առաջին աստիճանի դատարանում մեղադրանքն ավելի ծանրով փոփոխելու հնարավորությունը:

Անգլիական քրեական դատավարությունում մեղադրանքի կողմը պետք է ապացուցի, որ մեղադրյալը, առանց որևէ «հիմնավոր կասկածների», մեղավոր է (beyond all reasonable doubt/բոլոր ողջամիտ կասկածներից դուրս): Ինչպես նշում է Լ. Վ. Գոլովկոն⁶, խոսքը միայն հավանականության առավելագույն աստիճանի մասին է: Անգլիայում դատական գործընթացների համար, օբյեկտիվ ճշմարտության հաստատումից զատ, առավել կարևոր է հանցագործության կատարման հետ կապված առկա վեճի լուծումը, ինչպես նաև հավասար դատավարական իրավունքներ ունեցող կողմերի մասնակցությամբ անաչառ դատավարության ապահովումը:

⁶ St'u Гущенко К. Ф., Головки В., Филимонов Б. А., Уголовный процесс западных государств, М., 2001, էջ 97:

Օրենսդրական մակարդակով մեղադրանքի ամբողջական անփոփոխության սկզբունքի սահմանափակումն առաջին անգամ գործի դրվեց Անգլիայում, ինչը մեծապես պարզեցրեց մեղադրական եզրակացության կազմումը և հիմք դրեց դրա ուղղման գործընթացին:

Ֆրանսիայի քրեադատավարական կարգավորումները⁷ դատարանում քննվող գործերով, եթե ի հայտ են գալիս մեկ կամ մի քանի ծանրացուցիչ հանգամանքներ, հնարավորություն են տալիս դատարանին քննարկման առարկա դարձնել դրանք:

Համաձայն Գերմանիայի քրեական դատավարության⁸ օրենսգրքի՝ ամբաստանյալը չի կարող դատապարտվել քրեական օրենքի այն հոդվածի հիման վրա, որը չի արտացոլվել դատարան ուղարկված սկզբնական մեղադրանքում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նրան հնարավորություն է տրվել պաշտպանել իրեն:

Ընդհանուր առմամբ, կարելի է պնդել, որ արտասահմանյան երկրներում դատական քննության սահմանների կառուցակարգերը համահունչ են ինստիտուտի պայմանականորեն փոփոխվող սահմանների մոդելին, քանի որ հնարավորություն են տալիս փոփոխել վարույթի առարկան՝ ելնելով հետևյալ պայմաններից.

1. մեղադրյալը պետք է իմանա, թե ինչում են իրեն մեղադրում և բավարար հնարավորություն և ժամանակ ունենա նախապատրաստել իր պաշտպանությունը նոր մեղադրանքից,
2. դատական վարույթի ընթացքում կարող է փոխվել միայն մեղադրանքի իրավական որակումը, իսկ փաստական կողմը պետք է մնա անփոփոխ:

Կատարված հնարավորինս սեղմ ուսումնասիրությունը վկայում է այն մասին, որ գործող քրեադատավարական օրենսգիրքը որդեգրել է պաշտպանության իրավունքի ապահովմամբ և երաշխավորմամբ դատարանի կողմից մեղադրանքը փոփոխելու մի յուրօրինակ մոդել, որի գործարկումը կապել է առավելապես գործը քննող դատարանի իրավական դիրքորոշման հետ, ինչը համահունչ է նաև արտասահմանյան մի շարք երկրներում գործող քրեադատավարական կառուցակարգերին:

1998 թվականի հուլիսի 1-ին ընդունված ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 309-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ *«Դատական քննության ընթացքում մեղադրանքի փոփոխություն թույլատրվում է, եթե դրանով չի վատթարանում ամբաստանյալի վիճակը, և չի խախտվում ամբաստանյալի պաշտպանության իրավունքը»:*

Դատարանի կողմից մեղադրանքը փոխելու ընթացակարգի առումով Օրենս-

⁷ Տե՛ս Ֆրանսիայի քրեական դատավարության օրենսգիրք, URL: http://www.legifrance.gouv.fr/content/download/! 958/13719/version/3/file/Code_34.pdf

⁸ Տե՛ս, Գերմանիայի քրեական դատավարության օրենսգիրք, URL: http://www.gesetze-iminternet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html

գիրքը որդեգրել է նախկին ընթացակարգից արմատական տարբերություններ ունեցող նոր մոդել: Մեղադրանքը փոփոխելու գործող օրենսգրքի ձևակերպումից կարելի է պնդել, որ դատական քննության սահմանները սահմանափակված են զուտ մեղադրյալին մեղսագրվող արարքի փաստական հանգամանքներով, և կողմերի հետ քննարկման դեպքում, փաստորեն, դատարանը ևս իրավասու է փոխել արարքին տրված իրավական գնահատականը, այդ թվում՝ մեղադրյալի իրավավիճակը վատթարացնող հետևանքով:

Տեսական գրականության մեջ կարծիք է արտահայտվել, որ մեղադրանքը համարվում է խստացման առումով փոփոխված, եթե ի համեմատ սկզբնական մեղադրանքի, այն նախատեսում է ավելի ծանր պատժի նշանակման հնարավորություն կամ հանգեցնում է ավելի ծանր քրեաիրավական կամ քրեադատավարական հետևանքների⁹: Պրոֆեսոր Ֆ. Ֆակտուլլինի կարծիքով՝ մեղադրանքը պետք է համարվի խստացման առումով փոփոխված, երբ լրացվում է նոր փաստական և իրավական հանգամանքներով, կամ երբ արարքի իրավաբանական որակման արդյունքում անձի վիճակը վատթարանում է այլ՝ պատժի խստության հետ չկապված պատճառներով¹⁰: Մեղադրանքը փոփոխվում է խստացման առումով, եթե մեղադրանքի փոփոխման արդյունքում կիրառվում է քրեական օրենսգրքի այլ հոդված կամ հոդվածի մաս կամ կետ, որի սանկցիան նախատեսում է ավելի խիստ պատիժ¹¹ կամ ավելի բարձր պատժաչափ, սկզբնական մեղադրանքի համեմատ նախատեսում է լրացուցիչ պատիժ, կամ որպես այլընտրանք չի նախատեսում պատժի ավելի մեղմ տեսակներ, կամ երբ ներառվում է արարքը որակյալ դարձնող ծանրացնող հանգամանք, կամ մեծացվում է հանցագործությանը պատճառված վնասը¹²:

Գրականության մեջ կարծիք է արտահայտվել, որ մեղադրյալին մեղսագրվող արարքի իրավաբանական որակման փոփոխությունը դրսևորվում է՝

1. քրեական օրենսգրքի մեկ հոդվածը մյուսով փոխարինելով,
2. քրեական օրենսգրքի միևնույն հոդվածի կետերը կամ մասերը փոխելով,
3. քրեական օրենսգրքի մեկ կամ մի քանի հոդվածները հանելով, եթե նախկինում մեղադրյալին մեղսագրվող արարքը որակված է եղել մի քանի հոդվածներով,
4. արարքը մի քանի հոդվածներով որակելով, եթե նախկինում որակված է եղել մեկով¹³:

⁹ Տե՛ս Михайлов А. А., Изменение прокурором обвинения и отказ прокурора от обвинения в суде первой инстанции. Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Томск, էջ 99:

¹⁰ Տե՛ս Фактуллин Ф. Н., Изменение обвинения. М., 1971, էջ 47:

¹¹ Տե՛ս Блум М. И., О том, какое наказание считать более строгим, см.: Обратная сила закона, М., 1969, էջ 112, Бравилова Е. А., Пределы судебного разбирательства: дис... к. ю. н., Екатеринбург, 2004, էջ 141-148:

¹² Տե՛ս Постановление пленума Верховного суда Российской Федерации, 29.04.1996, N 1, 9 пункт, էջ 5:

¹³ Տե՛ս Добровольская Т. Н., Изменение обвинения в судебных стадиях советского процесса. М., Юрид. Лит., 1997, էջ 29.

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 276-րդ հոդվածով սահմանված է դատական քննության ընթացքում մեղադրյալին ներկայացված մեղադրանքը փոխելու իրավասություն ունեցող սուբյեկտների շրջանակը, ինչպես նաև հիմքերը, որի 4-րդ մասի համաձայն՝ *«Դատարանն իրավասու է հաստատված կամ հերքված համարելու միայն մեղադրյալին ներկայացված մեղադրանքի հիմքում դրված փաստական հանգամանքները: Վերդիկտ կայացնելիս դատարանը, դուրս չգալով մեղադրանքի հիմքում դրված փաստական հանգամանքների շրջանակից, կարող է փոխել մեղադրյալին վերագրվող արարքին տրված իրավական գնահատականը, եթե տարբերվող իրավական գնահատականի հարցը պատշաճ իրավական ընթացակարգի շրջանակներում քննարկել է կողմերի հետ»:*

Կարելի է արձանագրել, որ դատարանի կողմից մեղադրանքին տրված գնահատականը դատավարական իմաստով «մեղադրանքի փոփոխություն» կարող է դիտարկվել ոչ թե հսկող դատախազի կողմից հանրային քրեական հետապնդում հարուցելու մասին որոշման փաստական կողմի որոշակի մասի հերքումը, այլև դրան տրված իրավական գնահատականի հետ անհամաձայնությունը, որը չի հանգեցնում անձի արդարացման:

Կարելի է փաստել, որ ի տարբերություն գործող քրեադատավարական օրենքի՝ մինչև 01.07.2022 թ.-ը դատարանը կարող էր մեղադրանքը փոփոխել, եթե այդ փոփոխությամբ չէր խախտվում ամբաստանյալի պաշտպանության իրավունքը, և չէր վատթարանում վերջինիս իրավավիճակը: Այսինքն՝ նախկին քրեական դատավարության օրենսգրքի տրամաբանությամբ՝ անկախ իր ներքին համոզմունքից դատարանը, անձին առաջադրված մեղադրանքը փոխելով, չէր կարող վերջինիս համար ստեղծել վատթարացնող հետևանք՝ այդպիսով լինելով ամբաստանյալին առավել ծանր իրավավիճակից զերծ պահող և երաշխավորող վարույթի մասնակից:

Մեջբերված հոդվածների պարզ համեմատական ընթերցումն անգամ հնարավորություն է տալիս պնդելու, որ ի տարբերություն 1998 թվականի հուլիսի 1-ին ընդունված ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի՝ 2022 թվականի հուլիսի 1-ին ուժի մեջ մտած ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը մեղադրանքին տրված իրավական գնահատականը փոփոխելու առումով վարույթն իրականացնող դատարանին տվել է առավել լայն լիազորություններ:

Առաջին հայացքից կարող է այնպիսի տպավորություն ստեղծվել, որ գործող կարգավորումները մեղադրանքի կողմի առջև խնդիր են դրել պարզել և հաստատել կատարված հանցագործության ողջ փաստական հանգամանքները, իսկ դրան իրավական գնահատական տալու իրավասությամբ օժտել են արդարադատություն իրականացնող մարմնին, մինչդեռ այս ինստիտուտի գործարկումը վարույթի ընթացքում արդարադատության իրականացումն առավել դյուրին դարձնելու իրավաչափ նպատակ է հետապնդում:

Մյուս տեսանկյունից՝ գործող կարգավորումների կողմնակիցների համոզմամբ¹⁴ մեղադրանքի սուբյեկտիվ բաղադրիչը՝ արարքի իրավական գնահատականը (կամ արարքի որակմանը) իրավաբանի (տվյալ դեպքում՝ քննիչի և դատախազի) մասնագիտական որակների վրա հիմնված անհատական դատողություն կամ եզրահանգում է, որն արդարադատություն իրականացնող պրոֆեսիոնալ դատավորի համար չի կարող կաշկանդող լինել: Այս դեպքում գործում է *Jura novit curia* (դատարանը գիտե օրենքը) հայտնի սկզբունքը, ըստ որի՝ դատարանը և դատավորն ազատ են ընտրելու, թե ինչ օրենք է անհրաժեշտ կիրառել քննվող վեճը լուծելու համար՝ անկախ այն հանգամանքից, թե համապատասխան օրենքի վրա կողմերը հղում արել են, թե՛ ոչ:

Այս մոտեցման ընդդիմախոսների¹⁵ փաստարկների հիմքը մեղադրանք հասկացության կատարյալ միասնականության գաղափարն է, որը ենթադրում է, որ թե՛ իրավական և թե՛ փաստական կողմի փոփոխությունը ենթադրում է մեղադրանքի փոփոխություն, իսկ մեղադրանքը խստացման առումով փոփոխելը բնորոշ է մեղադրանքի կողմին և հետևաբար հարիր չէ դատարանի կարգավիճակին: Այս մոտեցման հիմնական էությունը, կարծում ենք, որ առավելապես հիմնված է մրցակցության սկզբունքի տրամաբանությունը խիստ պահպանելու առաջնահերթության վրա:

Պետք չէ հերքել, որ քննարկվող լիազորությունը արդարադատություն իրականացնող և մեղադրանքի ու պաշտպանության կողմերի միջև առաջացած իրավական կամ փաստական վեճին՝ բացառապես առաջացած վեճի շրջանակներում գնահատական տվող մարմնին կարող է բնորոշ չլինել այն պարզ պատճառով, որ մեղադրյալի կարգավիճակ ունեցող անձը, որի վերաբերյալ քրեական վարույթն ուղարկվել է դատարան, ողջամիտ ակնկալիք կարող է ունենալ պետությունից արդարադատություն իրականացնող մարմնի կողմից առավել խիստ պատասխանատվություն նախատեսող հողվածով չդատապարտվելու կամ առնվազն իր իրավավիճակը չվատթարացնելու առումով:

Կարելի է պնդել, որ դատարանը, հանդես գալով որպես մեղադրանքի պաշտպանության կողմերից անկախ գործի լուծման ֆունկցիա իրականացնող մարմին, գնահատում է վերջիններիս կողմից իրավական վեճի առարկա խնդիրը ներկայացվող փաստերի դաշտում:

Վերլուծություն ենթարկելով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 276-րդ հոդվածի 4-րդ մասը՝ կարելի է արձանագրել դատարանի կողմից մեղադրանքը փոփոխելու ինստիտուտի հետևյալ հատկանիշները.

¹⁴ Տե՛ս Հ. Ղուկասյան, Գ. Մելքոնյան, Ա. Նիկողոսյան, ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի հայեցակարգային լուծումների, նորարական մոտեցումների և հիմնական սկզբունքների մեկնաբանման գործնական ուղեցույց, 2022 թ., էջ 70-71.

¹⁵ Տե՛ս Головки Л. В., Институты отказа прокурора от обвинения и изменения обвинения в суде: остсоветские перспективы в условиях теоретических заблуждений. // Государство и право, 2/ 2012, էջ 50-67:

1. դատարանը կարող է ներկայացված մեղադրանքը փոփոխել միայն իրավական գնահատականի մասով,
2. փաստական մասով մեղադրանքի վերաբերյալ դիրքորոշում արտահայտելիս դատարանը կարող է հերքված կամ հաստատված համարել մեղադրանքի հիմքում դրված փաստական հանգամանքները,
3. դատարանը չի կարող հաստատված համարել քրեական գործի քննության ընթացքում հաստատված, սակայն մեղադրանքի հիմքում չընդգրկված փաստական հանգամանքները,
4. իրավական գնահատականի մասով մեղադրանքը փոխելու հարցը դատարանը քննարկում է առանձին սենյակում՝ վերդիկտ կայացնելիս,
5. դատարանն արարքին տրված իրավական գնահատականին անդրադառնում է միայն փաստական կողմը հաստատված համարելուց հետո և իրավական գնահատական տալիս չի կարող դուրս գալ դրա սահմաններից,
6. մինչ վերդիկտ կայացնելը դատարանը պարտավոր է պատշաճ իրավական ընթացակարգի շրջանակներում քննարկման առարկա դարձնել արարքին տրված իրավական գնահատականը կողմերի հետ:

Ի տարբերություն նախկին քրեական դատավարության օրենսգրքի՝ գործող քրեադատավարական կարգավորումներով սահմանվել է երաշխիք առ այն, որ դատարանը վերդիկտ կայացնելիս կարող է մեղադրանքի իրավական գնահատականը փոփոխել միայն այն դեպքում, եթե տարբերվող իրավական գնահատականի հարցը պատշաճ իրավական ընթացակարգի շրջանակներում քննարկել է կողմերի հետ: Նշվածի պրեցեդուալ կիրառումը, կարծում ենք, տեղ է գտել Օրենսգրքի 338-րդ հոդվածում, որի ուժով դատարանը կարող է օրենքի կիրառման կամ մեկնաբանման վերաբերյալ խորհրդակցություն անցկացնել հանրային մեղադրողի, պաշտպանի, իսկ առկայության դեպքում՝ նաև տուժողի լիազոր ներկայացուցչի պարտադիր մասնակցությամբ: Այսինքն՝ արարքի իրավական գնահատականի վերաբերյալ մեղադրանքի կողմի դիրքորոշման հետ անհամաձայնության դեպքում դատարանն այն պարտավոր է քննարկել դատավարության պրոֆեսիոնալ մասնակիցների հետ: Հատկանշական է, որ նշված քննարկման ընթացքում Օրենսդիրը, որպես երաշխիք, պարտավորեցրել է դատարանին զերծ մնալ մեղադրանքի վերաբերյալ դիրքորոշում արտահայտելուց:

Կարծում ենք, որ մեղադրանքը հատկապես խստացման առումով փոփոխելու դատարանի լիազորության իրականացման համար նման երաշխիքի նախատեսումը կարող է պաշտպանության իրավունքը երաշխավորող գործուն մեխանիզմ հանդիսանալ, քանի որ անհրաժեշտ և բավարար հնարավորություն է նախատեսում անձի համար իր պաշտպանությունը կազմակերպելու համար:

Որոշակի առումով խնդրահարույց է օրենքի կիրառման և մեկնաբանման հարցի քննարկման ընթացքում դատարանի կողմից «մեղադրանքի վերաբերյալ

դիրքորոշում արտահայտելուց զերծ մնալ» ձևակերպումն այն հարցի առումով, թե արդյո՞ք գործնականում հնարավոր է քննարկել մեղադրանքի իրավական կողմի վերաբերյալ հարց և զերծ մնալ դրա վերաբերյալ որևէ դիրքորոշում հայտնելուց: Այս առումով գտնում ենք, որ պետք չէ անտեսել այն փաստը, որ օրենքի կիրառման և մեկնաբանման հարցը կողմերը քննարկում են ապացույցների ողջ ծավալի հետազոտումից հետո միայն, ուստի կարելի է եզրակացնել, որ նշվածը մեղադրյալի անմեղության կանխավարկածի ապահովման երաշխավորմանն է ուղղված, և որ դատարանը կարող է մեղադրանքի վերաբերյալ դիրքորոշում արտահայտել այնքանով, որքանով չի խախտում և ոտնահարում անմեղության կանխավարկածի սկզբունքը: Ամեն դեպքում, կարծում ենք, որ առավել նպատակահարմար կլիներ պարտականություն սահմանել դատարանի համար զերծ մնալ ոչ թե մեղադրանքի վերաբերյալ դիրքորոշում արտահայտելուց՝ ընդհանրապես, այլ մեղադրանքի փաստական կողմի վերաբերյալ՝ մասնավորապես:

Պետք է համաձայնել այն կարծիքի հետ, որ գործող կարգավորումներով տրված լուծումը ժամանակի ընթացքում առաջացած գործնական խնդիրներով պայմանավորված անիրաժեշտություն է¹⁶, որը առաջ է գալիս այնպիսի պայմաններում, երբ արդարադատություն իրականացնող մարմնի կարծիքով կատարվել է իրավական գնահատականի առումով այլ հանցանք (օրինակ՝ ոչ հազվադեպ հանդիպող արարքը գողություն-կողոպուտ որակելու խնդիրներ), սակայն մեղադրողը չի փոխում առաջադրված մեղադրանքի իրավական գնահատականը: Այս դեպքում դատարանը կանգնում է երկու անընդունելի լուծումների երկընտրանքի առաջ՝ արդարացնել ամբաստանյալին՝ փաստերի կոնկրետ նկարագրությամբ և իրավական կոնկրետ գնահատականով առաջադրված մեղադրանքում նրա մեղքը հաստատված չլինելու պատճառով, կամ կայացնել մեղադրական դատավճիռ՝ հակառակ իր դիրքորոշմանը:

Գտնում ենք, որ նշված խնդիրներն էլ ունեն իրենցից բխող անընդունելի հետևանքներ: Առաջինի դեպքում հնարավոր չէ զերծ մնալ այնպիսի դեպքերից, երբ գործը քննող դատարանը կարող է «հիմնավոր կասկածից վեր» ապացուցողական չափանիշով համոզված լինել, որ մեղադրյալը կատարել է քրեական օրենքով նախատեսված արարք, որը վերջինիս ներկայացված մեղադրանքից ավելի խիստ պատասխանատվություն ենթադրող հոդվածով է նախատեսված, սակայն մեղադրողի կողմից մեղադրանքը չի փոփոխվում: Այդ դեպքում դատարանը կարող է արդարացնել նրան, որը բացարձակ մրցակցության տեսանկյունից արդարացված է, սակայն հոյ է «հանցագործին» քրեական պատժի չենթարկելու արդյունքում վերջինի նպատակները չիրականանալու և ըստ այդմ՝ հանցավորու-

¹⁶ Տե՛ս Գևորգ Բաղդասարյան, Դատական վարույթների ընդհանուր պայմանների բնութագիրն ըստ ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծի. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի նախագծի հիմնախնդիրներին նվիրված գիտական հոդվածների ժողովածու, Եր., ՀՀ իրավաբանների միություն, 2014, էջ 285:

թյան անճի, սոցիալական անարդարության հանգեցնելու և հանցանք կատարած անձի չուղղվելու ռիսկերով:

Մյուս կողմից՝ կայացնելով մեղադրական դատական ակտ իր ներքին համոզմունքին հակառակ՝ դատարանը կարող է վերաձվել արդարադատություն չիրականացնող և սեփական դիրքորոշումը հիմնավորելու հնարավորությունից զրկված մարմնի, ինչը խաթարում է տվյալ մարմնի գործունեության անկախության սահմանադրական առաքելությունը:

Մեր կարծիքով՝ Օրենսդրի ընտրած մոտեցումը նշված երկու խնդիրները շրջանցող լավագույն տարբերակն է, որն էլ ավելի կատարելագործելու համար պահանջվում են լրացուցիչ երաշխիքներ:

3. Դատարանի կողմից մեղադրանք փոխելու դատավարական ամրագրման եղանակը և դրա արդյունավետությունը գործնականում մեղադրանքի պաշտպանության գործառույթի հետ հարաբերակցությամբ

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով՝ դատարանի քննարկվող լիազորությունն իրացնելու համար սահմանված է դատարանի կողմից նշված հարցի քննարկման պարտադիր պահանջ, որը կարող է իրականացվել հիմնական դատախուզների՝ օրենքի կիրառման և մեկնաբանման հարցի քննարկման փուլում, որից հետո դատարանը հեռանում է առանձին սենյակ՝ վերդիկտ կայացնելու, որտեղ, ի թիվս այլնի, որոշում է, թե որ օրենքն է ենթակա կիրառման, որից հետո կազմվում է համապատասխան գրավոր վերդիկտ, որը հրապարակվում է դատական նիստում:

Մեր կարծիքով՝ մեղադրանքի կողմից դատարան ներկայացված արարքին տրված իրավական գնահատականի փոփոխության դեպքում առկա է գրավոր վերդիկտը հիմնավորված կերպով կազմելու և այն դատավարության մասնակիցներին տրամադրելու անհրաժեշտություն:

Բանն այն է, որ լրացուցիչ դատախուզների ընթացքում, որտեղ դատարանը լսում է կողմերի կարծիքը, այդ թվում՝ նշանակվելիք պատժի վերաբերյալ, դատական նիստի օրվա և ժամի մասին պատշաճ ծանուցված կողմի բացակայությունը խոչընդոտ չէ դատական նիստը շարունակելու համար, իսկ այն դեպքում, երբ դատարանը առավել ևս իրավական կողմից խստացրել է մեղադրյալին մեղսագրվող արարքը, մեղադրողի մասնակցությունը տվյալ դատական նիստին դառնում է խիստ առարկայագուրկ այն պարզ պատճառով, որ մեղադրողը, ծանոթ չլինելով դատարանի՝ մեղադրանքի իրավական գնահատականը «ծանրացնելու» հիմքում դրված փաստարկներին և պատճառաբանություններին, մի կողմից՝ զրկված է իր կողմից դատարան ներկայացված մեղադրանքի շրջանակներում պատժի վերաբերյալ դիրքորոշում արտահայտելուց, քանի որ բացակայում է այդպիսի իրավական գնահատականով մեղադրանք, մյուս կողմից՝ հնարավորու-

թյուն չունի ծանոթանալու դատարանի փաստարկների հետ և չի կարող ո՛չ իր համաձայնությունը և ո՛չ էլ անհամաձայնությունը հայտնել դրան:

Ստացվում է դատավարական մի իրադրություն, որ մեղադրողը մեղադրական վերդիկտ կայացնելու դեպքում մի կողմից՝ գրկված է իր կողմից դատարան ներկայացված մեղադրանքի շրջանակներում պատիժ «պահանջելու» հնարավորությունից, մյուս կողմից՝ տեղյակ չէ մեղադրանքն իրավական մասով փոփոխելու վերաբերյալ դատարանի փաստարկներին, ինչը տվյալ դեպքում հանգեցնում է մեղադրողի համար «դատավարական անորոշության»:

Պետք է արձանագրել, որ դատավարական օրենսգիրքը պարտադրում է վերդիկտ կայացնելուց հետո դատական նիստը լրացուցիչ դատալսումների համար հետաձգել 2 շաբաթ ժամկետով, իսկ վերդիկտ կայացնելու փուլում մեղադրողի համար «անորոշ փաստարկները» ներկայացնել դատավճռի շրջանակներում:

Մեր կարծիքով, առավել նպատակահարմար է մեղադրական վերդիկտ կայացնելու և արարքին տրված իրավական գնահատականը փոխելու դեպքում սահմանել պարտադիր պահանջ դրա շրջանակներում ներկայացնելու համապատասխան հիմնավորումներ և պատճառաբանություններ և այն տրամադրել դատավարության կողմերին, որը հնարավորություն կտա թե՛ մեղադրանքի և թե՛ պաշտպանության կողմին իրենց դիրքորոշումը ձևավորել փոփոխված մեղադրանքի իրավական կողմի մասին դատարանի փաստարկների վերաբերյալ և ըստ այդմ՝ հանդես գալ լրացուցիչ դատալսումների փուլում:

Այս մոտեցումը, կարծում ենք, առավել ընդունելի է դատավարության բոլոր մասնակիցների համար՝ հաշվի առնելով ներքոնշյալ հանգամանքները.

1. եղադրանքը փոփոխելու վերաբերյալ դատարանի դիրքորոշումը և դրա հիմնավորումները ներկայացվում են վերդիկտի շրջանակներում՝ դատավարության առավել վաղ փուլում, որից ըստ էության, դատարանը չի տուժում,
2. դատարանն ունի բավարար ժամանակ և հնարավորություն երկշաբաթյա ժամկետում պատճառաբանել իր դիրքորոշումը և այն ներկայացնել դատավարության մասնակիցներին,
3. պաշտպանական կողմը լրացուցիչ դատալսումների փուլում հնարավորություն է ունենում տեսնել դատարանի դիրքորոշումը մեղադրանքի փոփոխության, այդ թվում՝ փոփոխված իրավական գնահատականի վերաբերյալ,
4. մեղադրանքի կողմը, տեսնելով դատարանի պատճառաբանությունները փոփոխված և խստացված մեղադրանքի վերաբերյալ, հնարավորություն է ունենում գնահատել դրա հիմնավորվածությունը և ձևավորել դրա վերաբերյալ դիրքորոշում, այդ թվում՝ համաձայնել դրա հետ, ըստ այդմ՝ ներկայացնելով համապատասխան դիրքորոշում պատժի վերաբերյալ:

Եզրակացություն

Նշված պատճառաբանությամբ առաջարկում ենք ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 344-րդ հոդվածում սահմանել իրավակարգավորում հետևյալ ձևակերպմամբ.

«Ներկայացված մեղադրանքի իրավական զնահատականը փոփոխելու դեպքում դատարանը կազմում է պատճառաբանված գրավոր վերդիկտ, որը մինչև լրացուցիչ դատախոսմանը սկսելը տրամադրում է դատավարության կողմերին»:

Գրականության ցանկ (reference list, список литературы)

1. Հ. Ղուկասյան, Գ. Մելքոնյան, Ա. Նիկողոսյան, ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի հայեցակարգային լուծումների, նորարական մոտեցումների և հիմնական սկզբունքների մեկնաբանման գործնական ուղեցույց, 2022 թ.
H. Ghukasyan, D. Melkonyan, A. Nikoghosyan, A practical guide to the interpretation of conceptual solutions, innovative approaches and basic principles of the new RA Criminal Procedure Code, 2022.
2. Գևորգ Բաղդասարյան, Դատական վարույթների ընդհանուր պայմանների բնութագիրն ըստ ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծի. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի նախագծի հիմնախնդիրներին նվիրված գիտական հոդվածների ժողովածու, Եր., ՀՀ իրավաբանների միություն, 2014, էջ 285
Gevorg Baghdasaryan, Characteristics of general conditions of court proceedings according to the draft of the new RA Criminal Procedure Code. A collection of scientific articles dedicated to the issues of the RA Criminal Procedure Code project. S.: RA Union of Lawyers, 2014. p. 285.
3. Бравилого Е.А. Пределы судебного разбирательства: дисс. канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2004.
Bravily E.A. The limits of litigation: diss. cand. legal Sciences. Yekaterinburg, 2004.
4. Golder c. Royaume-Uni, 21 février 1975.
5. Печников Н.П.. Уголовный процесс (Особенная часть): конспект лекций. Тамбов: Изд-во Тамб. гос.техн. ун-та, 2005.
Pechnikov N.P. Criminal process (Special part): lecture notes. Tambov: Tambov Publishing House. state technical un-ta, 2005.
6. Хохряков М. А. Пределы судебного разбирательства уголовных дел в суде первой инстанции: законодательство, теория, практика. Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. М., 2013.
Khokhryakov M.A. Limits of the trial of criminal cases in the court of first instance: legislation, theory, practice. Abstract diss. ... cand. legal Sciences. M., 2013.
7. Добровольская Т. Н. Изменение обвинения в судебных стадиях советского процесса. М., Юрид. Лит., 1997.
Dobrovolskaya T. N. Change of charges in the judicial stages of the Soviet process. M., Law. Lit., 1997.
8. Головки Л. В. Институты отказа прокурора от обвинения и изменения обвинения в суде: остсоветские перспективы в условиях теоретических заблуждений. // Государство и право, 2/ 2012.

- Golovko L. V. Institutes of the prosecutor's refusal to charge and change of charges in court.// State and law, 2/ 2012.
9. Михайлов А. А., Изменение прокурором обвинения и отказ прокурора от обвинения в суде первой инстанции. Автореф. дисс., Томск, 2008.
Mikhailov A. A., Change of charges by the prosecutor and refusal of the prosecutor to charge in the court of first instance. Author's abstract. diss., Tomsk, 2008.
 10. Фактуллин Ф. Н., Изменение обвинения. М., 1971.
Faktullin F.N., Change of charges. М., 1971.
 11. Блум М. И., О том, какое наказание считать более строгим: Обратная сила закона. М.. 1969.
Bloom M.I., For information on which punishment is considered more severe, see: Retroactive force of the law. М.. 1969.
 12. Бравилова Е. А., Пределы судебного разбирательства: дис., Екатеринбург, 2004.
Bravilova E. A., Limits of trial: dis., Ekaterinburg, 2004.
 13. Гуценко К.Ф., Головкин В., Филимонов Б.А. Уголовный процесс западных государств. М., 2001.
Gutsenko K.F., Golovko V., Filimonov B.A. The criminal process of Western states. М., 2001.
 14. Постановление пленума Верховного суда Российской Федерации, 29.04.1996, N 1, 9 пункт, страница 5.
Resolution of the plenum of the Supreme Court of the Russian Federation, 04/29/1996, No. 1, paragraph 9, page 5.
 15. URL:http://www.legifrance.gouv.fr/content/download/!958/13719/version/3/file/Code_34.pdf
URL:http://www.gesetze-iminternet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html

Edgar Poghosyan

*Deputy Prosecutor of Prosecutor's Office of Shengavit
Administrative District of Yerevan City*

SPECIFICITIES OF CHANGE OF COURT'S CHARGE WITHIN THE CONTEXT OF THE CODE OF THE NEW CRIMINAL TRIAL PROCESS¹

Abstract

The article is devoted to the procedure of the change of court's charge defined by the past and present codes of the criminal trial process of the Republic of Armenia. It discusses their positive and negative sides and subjects them to comparative analysis.

Within the scope of the article diverse approaches to the change with deteriorative consequence of the court's charge to an individual of the new criminal trial institute, correlation of the institute and competition principle as well as court function are outlined, by discussing the consequences of its absence in the frameworks of the authorities of the body realising jurisprudence.

Admitting the juridical evaluation of the importance of the jurisdiction and time-dictated necessity of the change of court's charge including the one with aggravating consequence, its court trial implementation procedure, consolidation manner are discussed within the work. Introduction of certain adjustments to it are substantiated, on the basis of which the author suggests to make modifications within Article 344 of the Code of Criminal Trial Process of the RA.

Keywords: limits of judicial investigation; charge; factual and legal sides of charge; competition; change of charge; verdict.

¹ The article was presented on 10.02.2024 and was reviewed on 25.03.2024.

Эдгар Погосян

*Заместитель прокурора административного округа Шенгавит
города Ереван*

ОСОБЕННОСТИ ИЗМЕНЕНИЯ СУДЕБНОГО ОБВИНЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ НОВОГО КОДЕКСА УГОЛОВНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА¹

Абстракт

Данная статья посвящена порядку изменения судебного обвинения, определенного прошедшим и действующим кодексом уголовного судопроизводства Республики Армения, и рассмотрению их положительных и отрицательных сторон, подвергая их сравнительному анализу.

Различные подходы к изменению судебного обвинения с ухудшающим последствием нового уголовно судопроизводительного института, соотношение института к принципу соревнования и функции суда выявлены в рамках статьи с рассмотрением также последствий ее отсутствия в пределах полномочий органов, осуществляющих правосудие.

Принимая юридическую оценку важности и обоснованную временем необходимости изменения судебного обвинения, в том числе и с отягчающими последствиями, судебный порядок его осуществления, метод закрепления рассмотрены в работе, а также обоснована необходимость внедрения определенной коррективы в нем, на основе которого автор предлагает внести изменение в статье 344 Кодекса уголовного судопроизводства РА.

Ключевые слова: пределы судебного расследования; обвинение; фактические и юридические стороны обвинения; соревнование; изменение обвинения; вердикт.

¹ Статья была представлена 10.02.2024 и прошла рецензирование 25.03.2024.